

LORCA I DANSKE ORD OG BILLEDER

Lars Physant illustrerede Inge og Klaus Rifbjergs gendigtning af Ferias. Nu udstilles malerierne i Lorcas fødeby

■ For rigtig at kende den store García Lorca skal du ud på Granadas frugtbare slette La Vega, hvor den lille Federico voksede op i daglig kontakt med folket og landet.

Han boede der indtil han var en halv snes år, og da familien flyttede til Granada, tog han landet og folket med sig og legede med figurerne på sit mesterjaketæte, hvorfra de senere tog springet til verdensscenen.

Resten af livet følte Lorca en dyb nostalgi efter fødebyen hvor hans digtersjæl formedes. "I denne landsby havde jeg min første drøm om det fjerne. I denne landsby skal jeg blive til jord og blomster," skrev han om Fuente Vaqueros, og i den lille suite af 13 digte Ferias får vi indblik i en af hans barndomsindringer.

Som alle børn har Federico været fascineret af karrusellen på den årlige feria, og mens de fangne heste drejer rundt får den følsomme dreng nogle vage associationer, som den voksne digter senere skal udtrykke i ord:

"Åh, de arme stakkels heste! genemboret af onde ridders lanser."

Nostalgien blev blandet op med en voksende melankoli og ængstelse for den tabte eller umulige kærlighed. Det fornemmes alt sammen

i Inge og Klaus Rifbjergs fine gendigtning af Ferias, som Barcelonas danske maler Lars Physant har illustreret med 28 malerier. Fra den 4. juni kan du disse malerier i Fuente Vaqueros' suggestiv indramning.

Lorca-Fondens blå stempel

Den litterære danske maleriudstilling kommer med den fineste tænkelige anbefaling, idet Fundación Federico García Lorca (digterens familie) for første gang har givet tilladelse til at dens logo må benyttes på et fremmed projekt.

Ferias' danske udgave har sin historie, og det har den spanske original i høj grad også. Det er kun et lille værk i en stor digters produktion, men det sidste som så dagens lys længe efter at oprørerne havde hængt Lorca få uger efter udbruddet af den spanske borgerkrig i 1936.

Manuskriptet til Ferias endte senere på auktion i Paris, hvor en af de mange eksilerede spaniere på borgerkrigens tabende parti erhvervede det. Herefter ventede Ramón Soley-Ordeix indtil 1998, hundredåret for Lorcas fødsel, hvor han præsenterede værket i det atter demokratiske Spanien.

"I den lange og tunge nat var nav-

Lars Physant spærrede sig inde atelieret i syv måneder sammen med Lorcas figurer. Foto: Erik Veistrup

net Federico García Lorca Spanien. For de mange fordrevne var han den elskende nattergal, der foregriber firmamentets genopvågning. Vi drak hver en stavelse som var den mælk, vand eller vin alt efter dagene eller aldrene. Vi græd bogstaverne i hans navn i en såret stilhed over det tabte land. Nu er mørket forsvundet, og lidelsernes besynderlige mirakel har åbnet vejen," skrev Soley-Ordeix i forordet.

Han havde blandt andet inviteret Lars Physant til begivenheden.

Kæmpemæssig udfordring

"Det var en vidunderlig oplevelse, og da jeg nogle år senere lærte Inge og Klaus Rifbjerg at kende fik jeg ideen til en dansk udgivelse. Hun er strålende til spansk, og han er en uforlignelig mester på dansk. Ferias måtte da være en værdig lille samarbejdsopgave for et ægtepar der har tilbragt halvdelen af livet i Andalusien. De sagde ja, men Klaus stillede en betingelse, og sådan blev jeg selv draget ind i arbejdet, hvad

der slet ikke var planlagt," fortæller Lars Physant.

Rifbjerg havde i sinde at gendigte Ferias på et let tilgængeligt nutidsdansk, og han ønskede en række illustrationer som visuelt var med til at situere Lorca i det 21. århundrede. Det skulle udvikle sig til en kæmpemæssig udfordring, et projekt der har simret i malerens underbevidsthed i årevis. En gang imellem er det trængt op til overfladen i form af skitser, der er blevet mere og mere præcise som følge af

læsningen af Lorcas værker og korrespondancen med hans biograflan Gibson. Hele digterens liv er blevet malet ind i illustrationerne, og Lars har opsøgt feriasens motiver på rejser til Andalusien - og lige om hjørnet i det hjemlige Barcelona, hvor indvandrerne hvert år arrangerer verdens næststørste andalusiske feria efter den i Sevilla.

Inge og Klaus var færdige med deres del af arbejdet for mange år siden, da Lars i november 2012 spærrede sig inde på atelieret sam-

men med Lorcas digte og Paco de Lucías flamencoguitar. Døren blev først åbnet igen i maj i fjor efter syv måneders intenst arbejde.

En stærk oplevelse

Indimellem var der nogle afbrydelser som besøget i Fundación Federico García Lorca i Madrid. Direktøren hedder Laura og er digterens niece, og forud for mødet var Lars en smule nervøs for hendes reaktion på malerierne med meget direkte referencer til familien.

"Du påtager dig et stort kunstnerisk ansvar når du går i gang med den slags. Hun bladede igennem en skitse af bogen med digtene på spansk og dansk samt mine næsten færdige malerier, og da hun nåede frem til det sidste billede, blev hun helt stille ved synet af den lille biæder i et oliventræ. Ferias er det eneste af Lorcas digtsamlinger som har karakter af en samlet, sluttet livscyklus: Du kommer ind i feriasen, gennemlever dens muligheder, og til slut ender den. Farverne var nedtonet i de tilhørende malerier, men jeg syntes der burde være en livsglædeyttring efter det sidste digt, og derfor havde jeg lavet tre fugleportrætter for at illustrere digterens ord om en hjemløs fugl der forsvinder i det grønne løv. Laura spurgte: Kender du min fars digte? Det gjorde jeg ikke - jeg vidste ikke at Federicos bror Francisco også havde skrevet digte. Så viste hun mig et som hun havde fundet i en skrivebordsskuffe efter faderens død. Det handlede om en lille fugl på grenen som pludselig ikke

var der mere - men her var den jo igen, i mit maleri, digterfuglen som de ikke kunne slå ihjel. Det var et magisk øjeblik, en af de stærke oplevelser jeg har haft under arbejdet på dette projekt. Jeg kom til at græde, hun græd også, og min kone Silvia græd..."

Efter mødet med Laura García-Lorca de los Ríos lykkedes det i øvrigt Lars at komme videre med arbejdet på Lorca-portrættet til digtet Verbenafest. Arbejdet var gået i stå. Han havde et foto at gå ud fra, men der savnedes en sjæl indtil han fandt den i Lauras næsten sorte øjne.

"Hun har onklens øjne, og du genkender også Federicos stærkt markerede øjenbryn i hendes ansigt. Jeg har et varmt ønske om at male hende, og da hun selv er med på ideen finder vi forhåbentlig et hul i kalenderen og går i gang efter sommer eller

Den lille biæder som fik tårerne frem.

til efteråret," siger den danske maler.

En ekstra dimension

Lorca-malerierne blev vist i Vendsyssel Kunstmuseum i fjor. Fuente Vaqueros er første stop i Spanien, og herefter skal udstillingen ved navn "Sjælens geometrier" på turne i resten af landet. Den kommer måske tættere på Costa del Sol, men køreturen til Lorcás lille fødeby på landet er under alle omstændigheder værd at overveje, for her får oplevelsen en ekstra dimension for alle som ønsker at trænge til bunds i Lorcás univers.

Lige ved siden af udstillingslokalerne fortsætter besøget i fødehjemsmuseet, i hvis lokaler Federico tog de første og vaklende skridt i 1898. Faderen var en rig bonde med egen jord, en af de privilegerede, og moderen landsbyskolens lærerinde. I øvrigt er det et typisk landbohjem med liden oven på beboelsen.

Turistens Lorca-rute fortsætter på den brede landbrugslette, der gennemskæres af floderne Genil og Cubillas. På den anden side af Cubillas, nogle få km fra Fuente Vaqueros ligger det andet barndomshjem (og museum) i landsbyen Valderrubio, hvor familien også boede i nogle år, inden den flyttede videre til Granada. Senere var hjemmet i Valderrubio fritidsboligen, hvor den unge Lorca tilbragte mange somre, og i en af dem (1921) blandt andet forfattede *Ferías* på seks små papirark med skrift på begge sider. Senere forærede han manuskriptet til den franske hispanist Mathilde Pomès, og således endte det i Paris.

"Jeg tror mit sted er blandt disse lyriske floder og musikalske popler," sagde Lorca om sit andet barndomshjem.

Dybe rødder

Dette var jorden hvor han havde dybe rødder. En tellurisk poet kalder han sig selv, men bortset fra de høje lyse poppelplantager på grønt græstæppe synes den fremmede måske at vegaens flade marker er temmelig ensformige og uinspirerende. Lorcás far var en af dem som blev rige af den prosaiske sukkerroe, og på køreturen videre mod Granada ser du her og der en høj skorsten over en forladt sukkerfabrik i

Vi går her ind i det bagvendte eventyr

¡Ah, de arme stakkels heste!
gennemboret
af onde ridders
lanser.

I flygter mod jorden
Fra et bagvendt eventyr, Fra en mark,
Fuld af gamle drager
De godes banemænd

Fra drømmenes rekommandører
til djævelens marker
Sendt af Vorherre.
(Gud er en ond general)

Og undsluppet mørket
Blev I tøjret af mænd
I en karrusel som drejer
Gennem sommerens nætter.

Da Don Quijote var barn
Red han sukkende efter Dulcinea
Der som nu søgte
mod stjernerne

Stakkels sårede pegaser!
som barn drømte jeg
Om den døde måne
På jeres hvide rygge

¡Ah, hvor synd for de stakkels heste!
gennemborede
af onde ridders
lanser.

"Vi går her ind i det bagvendte eventyr" er titlen på maleriet til Lorcás digt *Caballitos*, som er kommet til at hedde *Små Heste* i Inge og Klaus Rifbjergs gendigtning.

Malerierne er tredimensionelle, idet Lars Physant arbejder på en reliefstruktur af træ beklædt med lærred af mange forskellige typer for at betone skiftet i oplevelsen. "Simultan perception" kalder han sin teknik, eller "Samlet splittet virkelighed".

Maleriet er bygget op om Federico, der læser højt for sin lillesøster Isabel (Lauras moster). Hvad læser han? - det bagvendte eventyr som blev til hans eget! Længe før borgerkrigens udbrud kan digtet også tolkes som et varsel om den tilstundende tragedie. Til venstre ser vi eventyrets drage, og i skyggen bag Isabel anes den rigtige drage, den onde Ramón Ruiz Alonso som blev Lorcás banemand. Øverst til højre er den lille Don Quijote inspireret af et barndomsfoto af digteren.

Lars kalder dette maleri en retroaktiv allegori over ideen om "skæbne".

¡Oh que pena de caballos!
atravesados
por lanzas de caballeros
malos.

Venis a la tierra huyendo
De un cuento al revés, De un campo,
Lleno de viejos dragones
Vencedores de los santos

De misioneros del sueño
a los campos del diablo
El señor os envió.
(Dios es un general malo)

Y a la vuelta de la sombra
El hombre os ha encadenado
En una rueda que gira
Por las noches de verano

Don Quijote cuando niño
Os calbalgo suspirando
Por Dulcinea que iba
como ahora, por los astros

¡Pobres pegaseros heridos!
cuando niño, yo he soñado
Un amor de luna muerta
Sobre vuestros lomos blancos

¡Oh que pena de caballos
atravesados
por lanzas de caballeros
malos.

(Retskrivningen er Lorcás originale.)

Ankomst

Der er 112 km fra Málaga til Fuente Vaqueros. Tag motorvejen mod Granada og vælg afkørsel 227 mod Chauchina og Fuente Vaqueros.

Maleriudstilling

Der er fernisering på Lars Physants maleriudstilling onsdag den 4. juni kl. 20.30. Alle er velkomne.

Udstillingen arrangeres i "Centro de Estudios Lorquianos" lige ved siden af fødehjemsmuseet. Her bliver den indtil slutningen af september. Der er gratis adgang og åbent tirsdag-lørdag kl. 10-14 og 17-20. I sommermånederne juli-august er åbningstiden dog 10-15.

Fødehjemsmuseum

Museo Casa Natal FGL
c/ Poeta Federico García Lorca, 4
Fuente Vaqueros

Alle besøg i museet foregår med guide og starter kl. 10, 11, 12, 13, 16 og 17 frem til den 30. juni. Fra den 1. juli starter de kl. 10, 11, 12, 13 og 14. Mandage, helligdage og søndag eftermiddag er altid lukket. Større grupper bør bestille tid.

Tlf. 958 51 64 53
www.patronatogarcialorca.org

De andre museer

Casa Museo FGL
c/ Iglesia, 20
Valderrubio
www.museolorcavalderubio.com

Huerta de San Vicente
Parque Federico García Lorca
Granada
www.huertadesanvicente.com

Turistinformation

www.turgranada.es

Bogen

Udstillingen i Fuente Vaqueros er også en præsentation af bogen "Ferías", som Gyldendal i fjor udgav med García Lorcás digte på spansk, Inge og Klaus Rifbjergs danske gendigtning samt Lars Physants 28 malerier. Bogen, som i Danmark koster 400 kr, kan købes på stedet. Ønsker man at bestille den, har den ISBN 978-87-02-15640-9.

Fremmede synes måske at vega's landskab er lidt ensformigt. Men det var her Lorca voksede op, og her han følte sig hjemme.
Foto: Alfonso Alcalá

smuk mudéjarstil. I dag er det tobakstørrerierne som forfalder efter at EU for nogle år siden sløjfede produktionsstøtten. Markernes afgrøder ændres, men landskabets essens forbliver den samme - en barslet hvor solen brænder nådeløst om sommeren.

Det sidste Lorca-museum finder du i selve Granada, i La Huerta de San Vicente. Midt i en blomstrende park ligger familiens sommerbolig i perioden 1926 til 1936. Her skrev Lorca sine store dramaer *Blodbryllup*, *Yerma* og *Bernarda Albas Hus* - trilogien om livet på landet, som

definitivt slog hans navn fast i omverdenen.

"En inkvisitor i skårter," kalder han *Bernarda Alba*, der bygger på en virkelig historie fra Valderrubio. Digteren havde også et skarpt blik for konflikterne i det lykkelige barndomsland. Engang imellem var den eneste skygge den som kirken kastede, og det var altid en frygtelig usolidarisk jord for de marginerede som sigøjnerne han skildrer i det poetiske hovedværk *Sigøjnerballader*.

Opdagelsen af hans homoseksualitet fik ham som voksen til at fø-

le sig solidarisk med andre som lider, og til at tage et farligt parti i det store opgør som nærmede sig.

Døden i grøftekanten

Lorca så aldrig *Bernarda Albas Hus* opført på scenen. Knap havde han sat det sidste punktum før borgerkrigen brød ud, og den forskrækkede poet søgte tilflugt hos vennerne i Rosales-familien, der var dybt involveret i falangist-bevægelsen.

Det hjalp ham ikke, selv om den unge Luis Rosales og moderen gjorde et ærligt forsøg. En af højrefløjens fanatikere Ramón Ruiz Alon-

Om pilen der kommer

Maleriet om pilen der kommer hører til Lorcás digt Verbena. Verbenafest er det blevet til i oversættelsen. Ikke alle danskere ved at verbena'en er en folkefest i tilknytning til en helgendag.

Historien om dette maleri starter med et andet maleri. Dalí havde portrætteret Lorca som martyren Sankt Sebastian, der bliver gennemhullet af pile, og i 1927 under et besøg i Barcelona lader Lorca sig fotografere i samme positur som på Dalís maleri. "Hola hijo, aquí estoy" skriver han i taleboksen øverst til højre inden han sender fotoet til vennen - "Her har du mig". Dette foto udstilles sammen med Lars Physants maleri.

Lorca og Dalí havde truffet hinanden i Madrids berømte Residencia de Estudiantes (Studenteresidensen) hvor alle 1920'ernes unge genier mødte hinanden. Luis Buñuel var et af dem, og senere ødelagde hans homofobi og voksende indflydelse på Dalí dennes nære venskab med Lorca.

Kærlighedens pil kan gøre ondt, som der står i digtet - det er risikoen når man går til verbena.

"Du træder ind i lygtemændenes hus, skriver Klaus - her overgår hans version faktisk Lorcás original, som direkte oversat siger sankthansormenes hus. På dansk har vi jo et synonym i form af de små mænd med lygter, som lokker vejfarende i ulykke i mosen, og Klaus har genialt benyttet det til at uddybe digtets budskab," siger Lars Physant.

Hans eget maleri er også en uddybning og forlængelse af digtet. Under taleboksen ser den infame Ruiz Alonso ondt på Sankt Sebastian, mens han forbereder sin egen pil. Meget senere efter Francos død udvandrede Ruiz Alonso til USA, hvor han i 1978 døde som en bitter mand i Las Vegas.

Den som går til verbena
Træder ind
i lygtemændenes hus.

Tjim
dada tjim
dada tjim

Selvom der ...
Ikke er en verbena
som den i Cartagena

Tjim dada
tjim dada
tjim

Kærligheden er skør
og gør ondt!
alligevel nyder mit blottede hjerte
tanken om pilen der kommer!

Tjim dada
tjim dada
tjim

El que va a la verbena
Entra en la casa
de las luciernagas.

Chin
tata chin
tata chin

A pesar de que ...
No hay mas verbena
que la de Cartagena

Chin tata
chin tata
chin

¡Que locura de amor
y de pena!
y este corazón mio

¡como se deleita
descubierto
esperando la flecha!

Chin tata
chin tata
chin

so hentede Lorca den 16. august 1936, og den 19. august tidligt om morgenen blev han sammen med to anarkister og en rød skolelærer kørt udenfor Granada og skudt i grøftekanterne et sted mellem byerne Víznar og Alfacar. Ved udgravningen for nogle år siden lykkedes

det ikke at finde resterne, og der er flere teorier om hvor de ligger.

Kør efter blomsterne!

Der er også flere teorier om årsagen til drabet på den 38-årige digter, som var en ængstelig type og fuldstændig harmløs fra et militært synspunkt. Måske er det så enkelt

som hans banemand Ramón Ruiz Alonso sagde: "Den mand har gjort mere skade med pennen end mange andre med pistolen."

Han blev ved med at gøre skade efter døden, hvor han ifølge Ian Gibson blev den mest oversatte spanske forfatter gennem alle ti-

der, foran den store Cervantes. I hjemlandet var der derimod total tavshed om Lorca indtil Francos død i 1975.

pod.

• www.larsphysant.com